

M. Lubański

"Nauka o nauce, Wwedenie w
obszcznie naukowedenie", G.M.
Dobrow, Kiew 1970 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 8/1, 235-237

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z ZAGADNIENIŃ LOGIKI I TEORII POZNANIA

Lubański M.

G. M. Dobrow, *Nauka o nauce. Wwedenie w obszeczje naukowedenie*, Kiew 1970.

E. P. Nikitin, *Objasnenie — funkcija nauki*, Moskwa 1970.

A. S. Mitrofanow, *Gnoseologiczeskie problemy informacjonnoho modelirowanija myszlenija*, Filosofskie Nauki 1971.

Nieznański E.

L. Borkowski, *Logika formalna*, Warszawa 1970.

G. M. Dobrow, Nauka o nauce, Wwedenie w obszeczje naukowedenie, Izdanie wtoroje, dopełnennoje i pererabotannoje, „Naukowa Dumka”, Kiew 1970.

Mamy przed sobą drugie wydanie, zmienione oraz uzupełnione, pracy G. M. Dobrowa. Wydanie pierwsze ukazało się przed czterema laty¹. Struktura dzieła pozostała zasadniczo taka sama. Jedynie niektóre tytuły omawianych zagadnień zmieniono. Natomiast gdy idzie o treść samej problematyki, to tutaj nastąpiła daleko idąca zmiana. Już samo porównanie objętości wydawniczej pierwszego oraz drugiego wydania pozwala na wyprowadzenie powyższego wniosku. I tak w wydaniu pierwszym recenzowana pozycja zawierała 271 stron, podczas gdy drugie wydanie wzrosło do 320 stron. Bibliografia zaś z 242 pozycji w poprzednim wydaniu powiększyła się do 334 w obecnym. Wprowadzono nowe podtytuły rozważań. Ważniejsze z nich to: Systemowość oraz matematyzacja, Efektywność pracy naukowej, Prognoza, plan, sterowanie.

---

¹ Zostało ono przełożone na język polski, czeski, bułgarski, serbsko-chorwacki, angielski i niemiecki. Recenzję tego wydania zamieściły *Studia Phil. Christ.* w numerze 1 z roku 1968 (s. 249—252). Ten fakt usprawiedliwia obecne opracowanie.

Klasyfikacja prognoz. Nadto spotykamy zmiany i uzupełnienia w poprzednio poruszanych zagadnieniach.

Gdy idzie o termin „nauka o nauce”, to na sympozjum lwowskiem w 1966 r. uczeni polscy zaproponowali dla zespołu rozważań poświęconych nauce zamiast powyższego wyraz „naukoznawstwo”. Autor uważa, że propozycja jest szczęśliwa i zgodna z duchem języków słowiańskich, gdzie przecież są w użyciu takie zwroty jak np. przyrodoznawstwo, religioznawstwo itp.

W przejrzystym schemacie wskazano na istniejące relacje między naukoznawstwem a poszczególnymi naukami, jak również zespołem wszystkich nauk (s. 28). Zamieszczono także strukturę kompleksu problematyki naukoznawczej (s. 34). Wspomniane tematy stanowią novum drugiego wydania.

Odnosnie do zagadnienia systemowości oraz matematyzacji Autor przypomina, że w języku każdej nauki posiadamy zawsze dwie części: informatywną oraz obliczeniową. Stąd też w naukach, w których część obliczeniowa była bardziej wyeksponowana wcześniej niż gdzie indziej, zaszedł proces matematyzacji. Nie należy pojmować samej obliczalności, mierzalności w sposób zbyt wąski. W matematyce mówi się przecież także o twierdzeniach nie tylko ilościowych, ale także jakościowych. Dobrym przykładem mogą tu służyć mnogościowe działy matematyki, w szczególności topologia. Jest zrozumiałe, że tu wykracza się jednak poza matematykę klasyczną. Toteż jeżeli ktoś pozostaje tylko przy klasycznych działach matematyki, to może abstrahować od strony jakościowej. Będzie to jednakże istotne zawężenie w stosunku do całej matematyki współczesnej. Z podanych racji widać więc dużą możliwość dla matematyzacji (szeroko rozumianej) różnych nauk. Rozwijająca się obecnie informatyka otwiera tu nowe horyzonty dla procesu matematyzacji.

W zakresie problematyki związanej z prognozą w nauce, warto zwrócić uwagę na to, że obecnie, jak nigdy dotąd, zyskały aktualność zagadnienia związane ze sterowaniem i planowaniem naukowo-technicznego rozwoju. Samo podejście intuicyjne tu nie wystarcza. Konieczne są ściśle badania i decyzje podejmowane w oparciu o teorię optymalności. Wydaje się, że z problematyką tą, od strony technicznej, jest spokrewniona teoria niezawodności. W ten sposób mielibyśmy przykład istnienia podobnych relacji w dwu zupełnie różnych dyscyplinach naukowych. Ten fakt wydaje się interesujący od strony psychologicznej, socjologicznej oraz metodologicznej. Sterowanie optymalne dowolnym układem wymaga posiadania odpowiedniej informacji. Współcześnie problemy związane z prognozą w nauce i technice przeszły już ze stadium czystego opisu do stadium pierwszych uogólnień oraz klasyfikacji. Uczony japoński M. Juasa uważa, że historia nauki wskazuje

na to, iż w wieku XXI prym w nauce światowej będzie należał do krajów socjalistycznych, gdy w wieku XVI przewodziły w nauce Włochy, w wieku XVII — Anglia, na przełomie XVIII i XIX w. — Niemcy a obecnie Stany Zjednoczone. W USA jednakże od około 1950 r. nastąpił spadek znaczenia z racji osiągnięć nauki w krajach socjalistycznych. I tym ostatnim przepowiada się przyszłość. Sygnalizowano już to w poprzednim wydaniu pracy, tu jednak znalazło szersze omówienie.

W zakończeniu Autor wymienia, jego zdaniem, najważniejsze problemy naukoznawstwa: 1) wypracowanie matematycznego aparatu naukoznawstwa, 2) analiza nauki jako układu generującego, przekazującego oraz transformującego informację, 3) uogólnienie doświadczeń nad organizacją pracy naukowej, 4) zagadnienie oceny efektywności badań naukowych, 5) zagadnienie funkcjonowania systemów naukowych i ich powiązań wzajemnych, 6) zagadnienie metodyki prognoz w nauce i technice, 7) zagadnienie potencjału naukowego, 8) problemy socjologii nauki. Wskazana tu tematyka została, w porównaniu z wydaniem pierwszym, poszerzona.

Omawiana pozycja ujęta jest od strony filozoficznej na bazie diałmatu. Spotykamy cytaty z dzieł klasyków marksizmu, w szczególności W. I. Lenina. One stanowią nić przewodnią dla rozważań uogólniających. Nadto książka referowana posiada specyficzną cechę, która jest nieodłączna od prac wspartych ideologicznie o marksizm, polegająca na wiązaniu zagadnień pozornie czysto akademickich z konkretnymi problemami naukowymi, społecznymi, ekonomicznymi itd. Praca ta dobrze ilustruje współczesny stan nauki w ZSRR oraz perspektywy rozwoju.

Książka ukazała się w nakładzie 12000 egzemplarzy. Oprócz wykazu literatury posiada jeszcze indeks nazwisk. Szkoda, że w nowym wydaniu nie dodano indeksu rzeczowego.

M. Lubański

*E. P. Nikitin, Objasnienie — funkcja nauki. Izdatelstwo „Nauka”
Moskwa 1970.*

Ewolucja naukowa zachodzi w coraz szybszym tempie. Powstają nowe gałęzie wiedzy, jak np. informatyka, ogólna teoria systemów itd. Zarazem sama nauka staje się przedmiotem badania. Rozważania metodologiczne, stosunkowo młode, przybierają coraz bardziej na znaczeniu i powiększają swoje agendy. Samoświadomość naukowa zwiększa się więc w stopniu niebywałym. Wobec takiego stanu rzeczy nie dziwi